

Materiały

Akty prawne

1. Ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (t.j.: Dz.U. z 2017r., poz.882)
  2. Ustawa z dnia 6 listopada 2008r. o prawach pacjenta (t.j.: Dz.U. z 2017r., poz.1318 z późn.zm.)
  3. Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964r. - Kodeks cywilny (t.j.: Dz.U. z 2017r., poz.459 z późn.zm.)
  4. Ustawa z dnia 17 listopada 1964r. - Kodeks postępowania cywilnego (t.j.: Dz.U. z 2016r., poz.1822 z późn.zm.)
-

Pojęcia ustawowe

1. osoba z zaburzeniami psychicznymi:

- o chora psychicznie (wykazująca zaburzenia psychotyczne),
- o upośledzona umysłowo,
- o wykazująca inne zakłócenia czynności psychicznych, które zgodnie ze stanem wiedzy medycznej zaliczane są do zaburzeń psychicznych, a osoba ta wymaga świadczeń zdrowotnych lub innych form pomocy i opieki niezbędnych do życia w środowisku rodzinnym lub społecznym;

2. przymus bezpośredni:

- o przytrzymanie – doraźne, krótkotrwałe unieruchomienie osoby z użyciem siły fizycznej,
- o przymusowe zastosowanie leków – doraźne lub przewidziane w planie postępowania leczniczego wprowadzenie leków do organizmu osoby – bez jej zgody,
- o unieruchomienie – obezwładnienie osoby z użyciem pasów, uchwytów, prześcieradeł, kaftana bezpieczeństwa lub innych urządzeń technicznych,
- o izolacja – umieszczenie osoby, pojedynczo, w zamkniętym i odpowiednio przystosowanym pomieszczeniu;

3. ubezwłasnowolnienie – instytucja prawna polegająca na pozbawieniu osoby możliwości samodzielnego prowadzenia swoich spraw (ubezwłasnowolnienie całkowite) lub jej ograniczenia (ubezwłasnowolnienie częściowe); orzekane jest przez sąd okręgowy, w następstwie czego sąd rejonowy wyznacza dla osoby ubezwłasnowolnionej opiekuna (dla ubezwłasnowolnionej całkowicie) lub kuratora (dla ubezwłasnowolnionej częściowo);

4. Rzecznik Praw Pacjenta – organ powołany ustawowo do ochrony praw pacjenta, jego misją jest podejmowanie skutecznych działań na rzecz ochrony praw pacjentów, zapewniających trwały wzrost stopnia przestrzegania ich w Polsce i podnoszenie poziomu wiedzy o prawach pacjenta, a także stały rozwój zapewniający osiąganie satysfakcji klienta oraz umożliwiający ciągle doskonalenie i korzystanie z potencjału pracowników;

5. Rzecznik Praw Pacjenta Szpitala Psychiatrycznego – pracownik biura Rzecznika Praw Pacjenta, do zadań którego należy:

- o pomoc w dochodzeniu praw w sprawach związanych z przyjęciem, leczeniem, warunkami pobytu i wypisaniem ze szpitala psychiatrycznego;
  - o wyjaśnianie lub pomoc w wyjaśnianiu ustnych i pisemnych skarg pacjentów;
  - o współpraca z rodziną, przedstawicielem ustawowym, opiekunem prawnym lub faktycznym tych osób;
  - o inicjowanie i prowadzenie działalności edukacyjno-informacyjnej w zakresie praw osób korzystających ze świadczeń zdrowotnych udzielanych przez szpital psychiatryczny.
-

Przydatne linki

- Biuro Rzecznika Praw Pacjenta
<http://www.bpp.gov.pl/> (<http://www.bpp.gov.pl/>)
- Rzecznicy praw pacjenta szpitala psychiatrycznego
<https://www.bpp.gov.pl/o-biurze/rzecznicy-praw-pacjenta-szpitala-psychiatrycznego/> (<https://www.bpp.gov.pl/o-biurze/rzecznicy-praw-pacjenta-szpitala-psychiatrycznego/>)
- Ustawa o ochronie zdrowia psychicznego
<http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19941110535/U/D19940535Lj.pdf>
(<http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19941110535/U/D19940535Lj.pdf>)

- Ustawa o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta
<http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20090520417/U/D20090417Lj.pdf>
(<http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20090520417/U/D20090417Lj.pdf>)
-

Czy zaburzenie/choroba psychiczna jest podstawą do ubezwłasnowolnienia

Tak, o ile zaburzenie/choroba wywołują takie skutki, że osoba nie może świadomie kierować swoim postępowaniem (nie jest świadomie i prawidłowo ocenić skutków swojego postępowania) lub potrzebuje pomocy innej osoby, aby prawidłowo funkcjonować, podejmować decyzje i oceniać ich konsekwencje.

Zgodnie z przepisami Kodeksu cywilnego każdy człowiek, aby móc samodzielnie i zarazem prawnie skutecznie dokonywać czynności prawnych (np. zawierać umowy, sporządzić testament), a także – po myśli przepisów kodeksu postępowania administracyjnego – czynności urzędowych, musi mieć pełną zdolność do czynności prawnych. Zdolność taką uzyskujemy wraz z osiągnięciem pełnoletności, o ile nie zostaliśmy ubezwłasnowolnieni.

Ubezwłasnowolnienie jest instytucją polegającą na pozbawieniu albo ograniczeniu zdolności do czynności prawnych danej osoby z uwagi na chorobę osoby lub problemy psychiczne. Przepisy kodeksu cywilnego rozróżniają dwa rodzaje ubezwłasnowolnienia:

- ubezwłasnowolnienie całkowite (całkowicie pozbawiające daną osobę zdolności do czynności prawnych)
- ubezwłasnowolnienie częściowe (powodujące ograniczenie zdolności do czynności prawnych).

Zgodnie z art.13 § 1 k.c., osoba, która ukończyła lat trzynaście, może być ubezwłasnowolniona całkowicie, jeżeli wskutek choroby psychicznej, niedorozwoju umysłowego albo innego rodzaju zaburzeń psychicznych, w szczególności pijaństwa lub narkomanii, nie jest w stanie kierować swym postępowaniem. Natomiast po myśli art.16 § 1 k.c., osoba pełnoletnia może być ubezwłasnowolniona częściowo z powodu choroby psychicznej, niedorozwoju umysłowego albo innego rodzaju zaburzeń psychicznych, w szczególności pijaństwa lub narkomanii, jeżeli stan tej osoby nie uzasadnia ubezwłasnowolnienia całkowitego, lecz potrzebna jest pomoc do prowadzenia jej spraw.

Zatem do ubezwłasnowolnienia niezbędne jest spełnienie następujących przesłanek:

- choroba psychiczna, niedorozwój umysłowy albo innego rodzaju zaburzenia psychiczne,
- brak możliwości świadomego kierowania swoim postępowaniem (przy ubezwłasnowolnieniu całkowitym) bądź konieczność korzystania z pomocy innej osoby przy dokonywaniu czynności (przy ubezwłasnowolnieniu częściowym).

Ubezwłasnowolnić może wyłącznie sąd – w tym zakresie w pierwszej instancji orzekać będzie sąd okręgowy. Sąd przed wydaniem postanowienia w przedmiocie ubezwłasnowolnienia zarządza badanie przez biegłego lekarza (psychiatrę, neurologa), a także psychologa. Opinia biegłego oprócz oceny stanu zdrowia psychicznego lub zaburzeń psychicznych albo rozwoju umysłowego osoby, której dotyczy wnioski o ubezwłasnowolnienie, powinna zawierać umotywowaną ocenę zakresu jej zdolności do samodzielnego kierowania swoim postępowaniem i prowadzenia swoich spraw, uwzględniającą postępowanie i zachowanie się tej osoby.

Osoba ubezwłasnowolniona całkowicie nie może prowadzić swoich spraw, dokonywać czynności prawnych; czynności te podejmuje zamiast niej opiekun (wyznaczany przez sąd rejonowy). Osoba ubezwłasnowolniona całkowicie nie może zatem samodzielnie dokonywać m.in. żadnych transakcji (zakupów, darowizn itp.), z wyjątkiem drobnych, bieżących spraw życia codziennego (np. osoba taka może dokonać drobnych zakupów żywnościowych czy kupić czasopismo).

Osoba ubezwłasnowolniona częściowo może osobiście dokonywać czynności prawnych, ale zgodę na konkretną transakcję musi wyrazić jej kurator (wyznaczony przez sąd rejonowy); osoba ubezwłasnowolniona częściowo może samodzielnie rozporządzać swoim zarobkiem oraz przedmiotami oddanymi do jej swobodnego użytku (np. może sprzedać otrzymane radio, rower itp.).